

Beleidsnota Integratie en Inburgering: vanuit kinderen bekeken

Viceminister-president en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding Liesbeth Homans diende op 24 oktober 2014 haar Beleidsnota Integratie en Inburgering 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement.

Heel wat kinderen en jongeren in Vlaanderen behoren tot één van de doelgroepen van dit beleid. Recht op participatie aan de samenleving en het non-discriminatiebeginsel bij de uitoefening van alle kinderrechten zijn kernelementen in het kinderrechtenverdrag. We screenen de beleidsnota vanuit dit kinderrechtenperspectief.

Het Kinderrechtencommissariaat

- waardeert het voornemen om in alle beleidsdomeinen de etnische kloof te dichten, maar vraagt om niet eenzijdig op Nederlandse taalkennis in te zetten en
 - de sociaal-economische achterstandsfactor in die etnische kloof niet uit het oog te verliezen
 - het sociale tolken te blijven ondersteunen
- kijkt met belangstelling uit hoe de minister de monitoring van de positie van personen met een migratieachtergrond over de beleidsdomeinen zal afstemmen
- waardeert de inspanningen inzake kleuterparticipatie bij anderstaligen, maar vraagt om die te focussen op doelgroepen
- waardeert de intentie tot meer taalstimulering op zeer jonge leeftijd, maar vraagt zich af hoe dat rijmt met de geplande verhoging van de kinderopvangtarieven
- volgt met belangstelling hoe de minister de lokale regierol rond integratie en inburgering zal ondersteunen
- juicht toe dat de woonwagenproblematiek vanuit een woonbeleid-perspectief wordt benaderd, maar

- vraagt onverdroten inspanningen om 500 extra residentiële standplaatsen te realiseren
- meent dat specifieke integratie-inspanningen nodig blijven
- volgt met belangstelling hoe het nieuwe geïntegreerde vormingsaanbod voor 16-18-jarige nieuwkomers vorm zal krijgen
- vraagt om in de onderhandelingen met de federale regering rond de opvang en hulpverlening aan kinderen en jongeren op de vlucht te willen onderzoeken
 - hoe we die kinderen en jongeren kunnen ondersteunen om de band met het land en de cultuur van herkomst te onderhouden
 - onder welke voorwaarden jongeren die hier niet kunnen blijven toch eerst hun studies zouden kunnen afwerken vooraleer het land te verlaten
- waardeert het voornemen van de minister om gezinnen zonder wettig verblijf naar de gepaste hulpverlening te laten oriënteren.

De etnische kloof verminderen

In de beleidsnota vermeldt de minister een ruim arsenaal aan maatregelen die moeten helpen de etnische kloof te dichten: het bieden van mogelijkheden om Nederlands te leren en te gebruiken en de kennis ervan te versterken, het toegankelijker maken van diensten en organisaties door drempels op te sporen en te verlagen, gerichte toeleidingsacties, het promoten van een correcte beeldvorming bij het brede publiek en het tegengaan van discriminatie.

De minister wil dit ondersteunen door een betere monitoring en streeft in dat verband naar een betere afstemming van de gegevensverzameling tussen de verschillende beleidsdomeinen. Ook wil ze het middenveld beter betrekken bij het integratiebeleid en als Vlaamse overheid zelf het goede voorbeeld geven.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het positief dat de minister een ruim scala van maatregelen vooropstelt, waarbij de ene complementair zijn aan andere, weer andere ondersteunend werken of een draagvlak voor andere maatregelen helpen creëren. Dat getuigt van een brede visie.

Toch hebben we ook een aantal bedenkingen.

Etnische kloof vaak ook sociaal-economisch

De minister erkent dat verschillende factoren een rol spelen in de etnische kloof. In haar duiding van schoolse achterstanden legt ze echter nogal eenzijdig de nadruk op een gebrekkige kennis van het Nederlands bij leerlingen met een migratie-achtergrond. Uit onderzoek, aangehaald in de omgevingsanalyse in de beleidsnota, blijkt dat een groot deel van de etnische kloof in schoolse prestaties en vorderingen óók met sociaal-economische achterstand te maken heeft. Een geringere algemene taalvaardigheid blijkt trouwens ook bij Vlaamse kansarme leerlingen een achterstandsfactor te zijn. Inzetten op taalrijkdom lijkt voor beide groepen belangrijk.

Sociaal tolken blijven ondersteunen

De minister is weinig concreet waar ze het heeft over *drempels verlagen*. Ze vernoemt enkel de "taaldrempel". Bedoelt ze dan een te ambtelijk of te moei-

lijk Nederlands? Over het domein Welzijn zegt ze erover te zullen waken “*dat de dienstverlening in het Nederlands gegarandeerd wordt*”. We hopen dat het niet betekent dat de inspanningen voor sociaal tolken zullen verminderen. Dat zou pas drempelverhogend werken. Zowel in Welzijn als in Onderwijs.

Afgestemde monitoring: grote uitdaging

De monitoring van de positie van personen met een migratieachtergrond zal inderdaad meer vrucht afwerpen als de gegevensverzameling en databanken in de verschillende beleidsdomeinen beter op elkaar afgestemd zijn. Gezien de grote verschillen die er nu zijn (zoals tussen onderwijs en welzijn), rijst de vraag hoe dit zal kunnen gebeuren zonder de betrokken actoren (waaronder scholen) veel extra werk te bezorgen. Dat wordt een grote uitdaging.

Specifiek voor het basisonderwijs vragen we om een systematische monitoring van de schoolloopbanen van álle anderstalige nieuwkomers, ook van hen die in hun school met onvoldoende in aantal zijn om de school extra lestijden AN op te leveren. Die blijven in de leerlingendatabank nu volledig buiten zicht. Zij worden daar immers als gewone leerlingen geregistreerd en geteld.

Blijven investeren in NT2

Onder het kopje “taalpromotiebeleid” in de beleidsnota stelt de minister onder meer te willen inzetten op Nederlandse taalverwerving vóór de leeftijd van zes jaar, met name door:

- kleuterparticipatie van anderstaligen te stimuleren
- te werken aan de taalstimulering van anderstalige kinderen jonger dan drie jaar.

Ze rekent hiervoor op de samenwerking met Onderwijs en Welzijn.

Kleuterparticipatie: meer focus graag

Het Kinderrechtencommissariaat verwelkomt de blijvende inzet op kleuterparticipatie.

Nood aan focus op specifieke doelgroepen

We stellen vast dat kleuterparticipatie in Vlaanderen al zeer hoog is. Van de vijfjarigen is 99% in een school ingeschreven. 97,5% gaat ook regelmatig. Bij de driejarigen is zowat 98% ingeschreven en 96% regelmatig aanwezig. Die hoge participatiecijfers maken duidelijk dat ook heel wat anderstalige kinderen regelmatig naar de kleuterschool gaan. Uit de Leerlingendatabank blijkt immers dat 19% van de kleuters in het Vlaamse onderwijs thuis een andere taal spreekt dan het Nederlands. Kleuterparticipatie is vooral bij sommige kansarme bevolkingsgroepen problematisch laag. Zoals bij Roma-kinderen of bij rondtrekkende Belgische Rom-kinderen. Of bij kansarme kinderen in sommige wijken met een grote concentratie aan gezinnen in armoede. Acties focussen daarom best op deze doelgroepen.

Laat lokale onderwijsregisseur zijn rol laten spelen

Bij welke doelgroepen kleuterparticipatie nog bevorderd moet worden en aan welke factoren daarbij aandacht besteed moet worden, is afhankelijk van de lokale context. In kansarme wijken in grotere steden moet soms eerst aan het lokale capaciteitstekort op wijkniveau gewerkt worden, zodat kansarme kinderen op een redelijke afstand van thuis naar school kunnen. Sommige bevolkingsgroepen tref je maar in enkele steden aan. Van de 350 Belgische Rom-kinderen, bij wie de kleuterparticipatie extreem laag ligt, vind je de grootste

concentratie op drie woonwagenterreinen. De rest trekt rond en tref je op doortrekkersterreinen aan. Je vertrekt dus best van een goede lokale omgevingsanalyse door het LOP in samenwerking met de gemeente en met organisaties met een bijzondere kennis van de doelgroep. Waarop vervolgens doelgerichte acties kunnen aansluiten.

Taalstimulering op zeer jonge leeftijd

Ook de idee van taalstimulering op zeer jonge leeftijd (jonger dan 3 jaar) klinkt ons heel positief in de oren. Zolang dat gebeurt uiteraard op een wijze die in overeenstemming is met de ontwikkelingsfase van die kinderen en zolang het in een huiselijke omgeving gebeurt.

Houd kinderopvang toegankelijk voor kansarme gezinnen

Hoogwaardige voorschoolse kinderopvang kan zeker aan die voorwaarden voldoen. Maar dan moet die ook toegankelijk zijn (en blijven) voor de doelgroep waar het hier over gaat. En dat zijn doorgaans kansarme gezinnen. Hoe rijmt dit met de geplande verhoging van de kinderopvangtarieven?

Lokale bestuurskracht in integratiebeleid versterken

De rol van lokale besturen versterken

De minister noemt lokale besturen prioritaire partners in het integratiebeleid. Ze wil daarom hun bestuurskracht in het voeren van zo'n integratiebeleid versterken. Sommige steden en gemeenten staan voor de grote uitdaging om in een aantal probleemwijken de spiraal van kansarmoede te doorbreken die lokale gemeenschappen op zichzelf doet terugplooiën.

De omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien is van zeer groot belang voor hun ontwikkeling en toekomstkansen. Het Kinderrechtencommissariaat kijkt met bijzondere belangstelling uit naar de wijze waarop de minister steden en gemeenten zal ondersteunen in de uitdagingen die zich hier stellen.

Woonwagenebeleid: een zaak van wonen, ruimtelijke ordening én inburgering

In haar beleidsnota over integratie en inburgering zegt de minister:

1. "van een historisch gegroeid categoriaal standplaatsenbeleid naar een woonbeleid inzake woonwagenterreinen" te willen gaan,
2. het woonwagenebeleid en de daarvoor bestemde middelen te willen overhevelen van het beleidsveld *Inburgering* naar het beleidsveld *Wonen*.

In de beleidsnota Wonen bouwt de minister hierop verder en belooft ze uitvoering te geven aan het decreet dat de subsidiëring van de inrichting van woonwagenterreinen verhoogt (tot 100%) en te onderzoeken hoe in samenhang daarmee de woonkwaliteit kan verbeteren.

Het Kinderrechtencommissariaat wordt de jongste tijd herhaaldelijk aangesproken door woonwagengezinnen en hun belangenverdedigers. Centraal in die klachten staat het gegeven dat gemeentebesturen steeds vaker overgaan

tot het verdrijven van woonwagengezinnen omdat het terrein waarop ze staan niet vergund is of omdat ze niet-reglementair dubbel staan op een vergund residentieel woonwagenterrein. Door een gebrek aan alternatieven moeten veel woonwagengezinnen voortdurend rondtrekken terwijl ze – precies voor de kinderen - liever het grootste deel van het jaar op een vaste plek zouden staan. Die situatie bedreigt de rechten van ruim honderd (op een totaal van 650) minderjarige kinderen van woonwagenbewoners. Onder meer het recht op onderwijs, op gezondheidszorg en op participatie aan de samenleving zijn in het geding.

Nood aan een woonbeleid, maar ook aan meer standplaatsen

Een benadering die focust op wonen opent volgens het Kinderrechtencommissariaat heel wat positieve mogelijkheden. Tenminste als de minister hiermee bedoelt dat het niet volstaat om louter meer standplaatsen te voorzien, maar dat lokale besturen die ook moeten inbedden in het sociale weefsel van stad of gemeente. Een woonwagenterrein als een volwaardige woonwijk zien dus.

Maar die focus mag geen voorwendsel zijn om het schrijnende tekort aan residentiële woonwagenterreinen niet stevig aan te pakken. De Vlaamse Wooncode vertrekt van een respect voor de eigen wooncultuur van woonwagenbewoners. Daaraan beantwoorden vergt minstens een verdubbeling van het aantal beschikbare staanplaatsen op residentiële woonwagenterreinen. Dit betekent concreet dat er minstens 500 plaatsen moeten bijkomen.

Specifieke integratie-inspanningen blijven nodig

De drie bevolkingsgroepen die samen de Belgische woonwagenbevolking vormen (Voyageurs, Manoesjen en Rom) vormen vrij gesloten gemeenschappen. Veel gezinnen leven in armoede. Dat geldt in het bijzonder voor de meer dan 200 Rom-gezinnen. Tekenend voor die groep is onder meer de ronduit zeer lage onderwijsparticipatie van de ruim 350 kinderen. Naast een oplossing voor hun woonprobleem zullen ook nog inspanningen voor hun maatschappelijke integratie nodig blijven.

Behoeftegedekkend aanbod voor personen met een migratie-achtergrond

Aanbod voor 16-18-jarige nieuwkomers

Binnen haar vierde strategische doel besteedt de minister bijzondere aandacht aan de situatie van 16-18-jarige nieuwkomers. Het huidige onthaalaanbod binnen onderwijs is volgens de minister voor die groep onvoldoende. Zij wil die groep een traject aanbieden dat maximaal voorbereid op verder studeren of werken, aanvullend bij en geïntegreerd met het leerplichtonderwijs. Zij wil via een aangepast aanbod ook de betrokkenheid van de ouders verhogen.

Echt geïntegreerd

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het positief dat de minister voor deze groep jongeren aanstuurt op samenwerking tussen het agentschap Integratie en Inburgering en het beleidsdomein Onderwijs. Wij hopen wel dat het aanbod zo wordt uitgebouwd dat het door de jongeren echt als geïntegreerd ervaren wordt en niet als een bijkomende verplichting bovenop en na hun schooltijd. Of als iets dat hun echte voorbereiding op verdere studies of werk in de weg

staat. Dat betekent dat het aanbod ook voldoende gedifferentieerd zal moeten zijn, rekening houdend met de achtergrond, het vaardigheids- en kennisniveau en de toekomst aspiraties van elke jongere. We raden aan om de jongeren zelf te betrekken in de ontwikkeling van dit aanbod.

We vragen ons ook af hoe de samenwerking tussen Onderwijs en de stedelijke agentschappen voor integratie en inburgering van Antwerpen en Gent vorm gaat krijgen. Die twee steden krijgen immers elk een eigen agentschap dat de taken van het Vlaamse agentschap voor integratie en inburgering overneemt.

Samenwerkingsprotocol kinderen op de vlucht

De minister neemt zich tenslotte voor uitvoering te geven aan de conceptnota die de vorige Vlaamse Regering goedkeurde rond een inclusief beleid voor de opvang en hulpverlening aan niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Die nota vormt het uitgangspunt voor onderhandelingen met de federale regering.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het heel belangrijk dat dit samenwerkingsprotocol er komt. In verschillende fasen in de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen raken federale en Vlaamse bevoegdheden elkaar. Goede afspraken zijn nodig om elke jongere de best passende opvang en hulp te kunnen bieden.

Een belangrijk probleem is dat federale en Vlaamse bevoegdheden rond kinderen en jongeren op de vlucht elkaar op nog een ander vlak doorkruisen. Voor heel wat kinderen en jongeren op de vlucht ligt hun toekomst hoogst waarschijnlijk niet in ons land. In afwachting van hun uitwijzing lopen zij hier wel school. Zij volgen net als andere nieuwkomers eerst onthaalonderwijs en daarna een vervolgttraject. Het gaat om niet-begeleide minderjarige vreemdelingen maar evengoed om kinderen en jongeren op de vlucht die hier met hun ouders zijn. We vragen om in de onderhandelingen met de federale regering ook de volgende punten aan te snijden:

De band met land en cultuur van herkomst onderhouden

Om bij een eventuele uitwijzing terug te kunnen aansluiten – maar ook voor hun identiteitsontwikkeling – is het belangrijk dat kinderen en jongeren op vlucht de band met hun land en cultuur van herkomst onderhouden. We vragen de minister om in samenwerking met de Vlaamse minister van Onderwijs, de (federale) opvanginitiatieven en de vluchtelingengemeenschappen de nodige initiatieven te nemen om dat mogelijk te maken.

Sterker terug met een diploma in de hand

We vragen de minister om samen met de Vlaamse minister van Onderwijs en de federale regering te onderzoeken onder welke voorwaarden jongeren op de vlucht die voor ons land geen permanente verblijfsvergunning kunnen krijgen, eerst hun studies zouden kunnen afwerken vooraleer ons land te verlaten. Met een diploma of kwalificatie op zak kunnen zij wellicht met een positiever perspectief in hun land van herkomst aan een toekomst bouwen.

Hulp aan mensen zonder wettig verblijf

In haar beleidsnota (onder het eerste strategische doel) stelt de minister dat het Vlaamse integratiebeleid zich ook richt tot mensen zonder wettig verblijf die in een noodsituatie verkeren en om begeleiding vragen. Ze wil maatregelen (laten) nemen om die kwetsbare groepen naar de gepaste hulpverlening te

oriënteren. En op die manier situaties van extreme armoede, misbruiken, uitbuiting en andere wantoestanden tegengaan. De minister wil daarvoor samenwerken met de bevoegde Vlaamse en federale ministers, de lokale besturen en het agentschap Integratie en Inburgering.

Tot de kwetsbare groepen die de minister vernoemt, behoren ook jongeren die als niet-begeleide minderjarige vreemdeling ons land binnenkwamen en na hun 18^e verjaardag uitgewezen werden. Maar ook gezinnen of alleenstaande moeders met soms zeer jonge kinderen. Ze leven vaak in erbarmelijke omstandigheden. Het Kinderrechtencommissariaat waardeert het voornemen van de minister om deze groepen de gepaste hulp te bieden. We menen dat kinderen nooit het slachtoffer mogen zijn van de situatie waarin hun ouders terechtkomen. Toch niet als onze overheid daar iets aan kan verhelpen. Volgens de vigerende federale regels moeten deze gezinnen naar hun land van herkomst terugkeren. We menen dat in elk geval onderzocht moet worden of dat, gegeven de concrete omstandigheden, wel in het belang van de kinderen is.